

ADABIYOTSHUNOSLIK-

ADABIYOT HAQIDAGI FAN

Talaba: Sitora Sattorova

O'qituvchi: SHAYMARDONOVA .A

REJA:

1. 1. Adabiyotshunoslik faniga kirish
2. 2. Adabiyot va uning jamiyatdagi o‘rni
3. 3. Adabiy jarayon va adabiy tanqid
4. 4. Asar tahlilining asosiy metodlari

1. Adabiyotshunoslik faniga kirish

1

Adabiyotshunoslik – adabiyotning nazariyasi, tarixi va tanqidini o'rganadigan fan bo'lib, ijod va adabiy jarayonlarni ilmiy asosda tahlil qiladi.

2

Bu fan ijodkor, asar va o'quvchi o'rtaсидаги murakkab aloqalarni o'rganadi hamda adabiy asarlarning mazmun va shakl jihatdan tahlilini beradi.

3

Adabiyotshunoslik faniga kirish orqali talabalar adabiy tushunchalar, uslublar va asarlar tarixiy rivojini tahlil qilish ko'nikmalarini egallaydi va yetuk mutaxassis bo'ladi.

2. Adabiyot va uning jamiyatdagi o'rni

Adabiyotshunoslik — adabiyotning mohiyatini, shakl va mazmunini, uning tarixi hamda nazariy asoslarini o'rganuvchi ilmiy sohadir. Bu fan adabiy ijodni tahlil qiladi.

Adabiyot jamiyat hayotining in'ikosi sifatida ijtimoiy ongni shakllantiradi, insoniyatning ruhiy holatini ifodalaydi va tarixiy davrlarni yoritishga xizmat qiladi.

Adabiyot tarbiya vositasi bo'lib, inson qalbi va tafakkurini boyitadi, ijtimoiy muammolarni yoritadi va estetik qadriyatlarni targ'ib qiladi.

3. Adabiy jarayon va adabiy tanqid

Adabiy jarayon – bu adabiyotdagi asarlarning yaratilishi, rivojlanishi va o'zaro ta'sirini o'rganadigan doimiy ijodiy harakatlar tizimini anglatadi.

Adabiy tanqid esa asarlarga baho berib, ularning badiiy ahamiyati, g'oya-ma'nno mazmunini yoritishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.

Ijodiy muhit, tarixiy sharoitlar va tanqidiy yondashuvlar adabiy jarayonning rivojlanishida hal qiluvchi omillar sifatida doimo e'tiborda bo'ladi.

4. Asar tahlilining asosiy metodlari

Adabiyotshunoslik – adabiy jarayonlarni, asarlar mazmuni, shakli va ularning tarixiy, madaniy kontekstdagi o'rni hamda ahamiyatini o'rganuvchi fandir.

Asar tahlilida asosiy metodlar – tarixiy-biografik, formal, psixoanalitik hamda kontekstual yondashuvlardan foydalilanadi, bu usullar bir-birini to'ldiradi.

Metodlardan har biri asarning mazmunini chuqr anglashga yordam beradi, ijodkor niyatini ochish va davr ruhini yoritishga xizmat qiladi.

5. Adabiyotshunoslikning asoschisi va maktablari

Adabiyotshunoslik adabiyot haqida ilmiy asosda o'rgatuvchi fan bo'lib, u adabiy asarlar tahlili va baholanishini chuqr o'rganadi va tushuntiradi.

Bu fan asosan tarixiy, nazariy va amaliy adabiyotshunoslikdan iborat bo'lib, har biri o'z vazifasi va metodlariga ega ilmiy sohaga aylanadi.

Adabiyotshunoslikning asoschilaridan biri Aristotel bo'lib, keyinchalik rus, g'arb va sharq maktablari rivojlanib, bu fanga katta hissa qo'shgan.

6. Adabiy janrlar va ularning xususiyatlari

1

Adabiy janrlar – bu asarlarning shakli, mazmuni va ifoda vositalariga qarab tasniflanadigan turlaridir. Har bir janrning o'ziga xos jihatlari bor.

2

Lirik janrda tuyg'ular, ruhiy holatlar ifodalanadi, epik janrda esa voqealar hikoya qilinadi. Dramatik janr sahna uchun mo'ljallangan asarlar yig'indisidir.

3

Zamonaviy adabiyotda janrlar aralashuvi ko'p uchraydi. Har bir yozuvchi uslubiga mos janrnini tanlab, muayyan san'at asarini yaratadi.

7. Zamonaviy adabiyotshunoslik yo'nalishlari

Zamonaviy adabiyotshunoslik bir qancha yo'nalishlarni o'z ichiga oladi. Bular orasida strukturalizm, poststrukturalizm va dekonstruksiya asosiy o'rinni egallaydi.

Zamonaviy yondashuvlar orqali adabiy asarlarning zamon va makon bilan bog'liqligi, ijtimoiy-iqtisodiy sharoitga ta'siri chuqr tahlil qilinadi.

Bu yo'nalishlar adabiy matnni yangi nigohda talqin etishga yordam beradi. Ular muallif, o'quvchi va matn munosabatini o'rganadi.

8. Adabiyotshunoslik fanining istiqbollari

Adabiyotshunoslik fani bugungi kunda yangi yondashuv va metodologiyalar asosida rivojlanib borayotgan muhim ilmiy sohalardan biri hisoblanadi. Raqamlı texnologiyalar imkoniyat yaratmoqda.

Kelajakda adabiyotshunoslikda zamonaviy informatika, sun'iy intellekt yordamida adabiy matnlarni tahlil qilish metodlari keng imkoniyatlarga yo'l ochadi deb taxmin qilinmoqda.

Ilmiy izlanishlar natijasida adabiyotshunoslik sohasi yangi nazariyalar, janrlar va global adabiy jarayonlar bilan boyib, kengayib borayotganini ko'rish mumkin.

E'TIBORINGIZ UCHUN RAHMAT